

Het visbestand in de rivier de Zenne anno 2019

■ Auteur: Marc Verbeiren ■ Foto's: Armand Ost (lid PVC - Vlaams Brabant)

Inleiding

De Zenne was één van de sterkst vervuilde waterlopen van Vlaanderen. De rivier voerde belangrijke vrachten vervuilende stoffen af naar de Schelde. In de jaren '80 van de vorige eeuw werd gestart met de uitbouw

van de zuiveringsinfrastructuur binnen het Zennebekken in het Vlaamse Gewest waarna de zuivering van de rivier langzaam op gang kwam. Deze grootse infrastructuurwerken zouden haar waterkwaliteit na de eeuwwisseling drastisch verbeteren.

In Vlaanderen wordt de Zenne opgedeeld in twee waterlichamen, namelijk Zenne I en II:

- **Zenne I** stroomt vanaf de Waalse grens in Lembeek tot het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) in Anderlecht.
- **Zenne II** loopt vanaf de grens met het BHG in Vilvoorde tot de monding in de Dijle, ter hoogte van Mechelen. De jongste jaren is de waterkwaliteit op zowel Zenne I als Zenne II in het algemeen verbeterd, dit dankzij de opstart van verschillende rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) in het Zennebekken (onder andere Brussel-Zuid, Brussel-Noord en Beersel). Dit resulteerde in een sterk verbeterde zuurstofhuishouding op de Zenne.

Actuele waterkwaliteit

Wat Zenne I betreft is die momenteel nog ontoereikend, voor Zenne II is ze nog minder goed. In de opmaak van de volgende stroomgebiedsbeheerplannen (SGBP) staat dit gedeelte van de Zenne aangeduid als klasse 4. Concreet wil dit zeggen dat voor dit waterlichaam verwacht wordt dat de ecologische toestand goed kan zijn in 2033, mits de acties uitgevoerd worden die opgenomen worden in de volgende twee SGBP's.

Zenne II wordt echter in het volgende SGBP aangeduid als klasse 5. Hiervan wordt verwacht dat de ecologische toestand niet goed zal zijn in 2033, maar dat er wel mogelijkheid is voor een sterke verbetering van de waterkwaliteit. Ook al is deze indeling van de waterlopen voor het volgende stroomgebiedsbeheerplan nog niet definitief, de verwachting is dat deze voor de Zenne niet meer zal wijzigen.

Afvissing in 2019

In 2019 werden vijf van de zes in het vismeetnet opgenomen staalname-

punten op de Zenne bevist door middel van elektrovisserij of fuikvisserij volgens een gestandaardiseerde methode. Op alle locaties werd vis gevangen.

Qua aantallen domineert blankvoorn (45%), gevolgd door driedoornige stekelbaars (16%) en paling en riviergrondel (elk 11%). Qua biomassa domineert paling (75%), blankvoorn maakt nog 13% uit van de biomassa. De overige soorten maken elk 5% of minder uit van de totale biomassa. In totaal werden 17 soorten aange troffen (1037 stuks en 31 kg). Dit is uiteraard een momentopname en zegt niet veel zonder ook rekening te houden met de afvissingsdata van andere jaren. De 17 soorten die aangetroffen werden waren: biermpje, bittervoorn, blankvoorn, blauwbandgrondel, bot, brakwatergrondel,

brasem, driedoornige stekelbaars, gibel, paling, rietvoorn, riviergrondel, snoek, spiering, vetje, winde en zeelt.

Wat zeggen deze cijfers over het visbestand?

De 'grootte' van het visbestand kan op verschillende manieren uitgedrukt worden. Men kan ze uitdrukken in het aantal soorten, de biomassa (totale gewicht van alle vissen samen) of het aantal individuen. Internationaal wordt de kwaliteit van een visbestand echter uitgedrukt onder de vorm van een index, meer bepaald de Ecologische Kwaliteits Ratio (EQR). Deze varieert naargelang de verschillende staalnameplaat sen in de Zenne (in 2019) van slecht over ontoereikend tot matig. In Halle en Drogenbos is de EQR relatief het best en in Anderlecht het laagst.

Vergelijking met vorige afvissingen...

Het monitoringmeetnet voor de visstand van de Vlaamse oppervlaktewaters werd in 2001 opgestart. Tot aan 2007 waren de gemeten zuurstofconcentraties in de Zenne te laag om enig visleven toe te laten. De aanleg van een degelijke waterzuiveringsinfrastructuur zorgde echter vrij snel voor de eerste waarnemingen van vissen op de Zenne. Een eerste aanwezigheid van vis op de Zenne stroomafwaarts van Brussel bestond uit de vangst van één paling in Leest in 2007. Het daaropvolgende jaar werd één baars, een gibel en een 60-tal palingen gevangene. Het aantal soorten was nog erg laag en het ging toen ook vooral over soorten die goed bestand waren tegen vervuiling.

Vanaf 2010 was er sprake van een geleidelijke toename in de soorten-

Zenne I in Lot

Zenne I in Rebecq

Zenne II: Drijvende vuilwering

Zenne II: Molensite Eisingen (Halle)

Zenne II te Buizingen

Gemeente	Situering	# Vissoorten	Kwaliteit visstand (EQR-Score)
Halle	Lembeek aan het voetbalveld	6	Matig (0,48)
Drogenbos	Zennebeemden	11	Matig (0,5)
Anderlecht	/	2	Slecht (0,2)
Zemst	Weerde, 250 m stroomopwaarts E19	5	Ontoereikend (0,33)
Leest	Aan taverne het Brughuis	11	Ontoereikend (0,35)

Kwaliteitsbeoordeling en aantal vastgestelde vissoorten op de meetplaatsen in het Referentiemetnet Vis op de Zenne in 2019.

diversiteit. In totaal werden er over alle staalnames en jaren heen, niet minder dan 30 vissoorten vastgesteld. De volgende soorten werden vastgesteld op de Zenne: tiendoornige stekelbaars, driedoornige stekelbaars, baars, biermpje, bittervoorn, blankvoorn, blauwbandgrondel, bot, brakwatergrondel, brasem, dikkopje, rivierdonderpad, Europese meerval, gibel, karper, kolblei, kopvoorn, paling, pos, rietvoorn, riviergrondel, rivierprik, snoek, snoekbaars, spiering, vetje, winde, zeelt, zeebaars en zonnebaars.

De aanwezigheid van de diadrome (van en naar zee migrerende) soorten zoals paling en bot en de aanwezigheid van de spieringen, een soort die specifieke voortplantingseisen stelt, beïnvloedt de index in het stroomopwaarts gedeelte positief. Daarentegen ligt het aantal soorten voor deze (getijden)rivier toch relatief laag en het merendeel van de aanwezige soorten eist geen goede waterkwa-

Zennekarper

Vissoort	N	N%	G	G%
bermpje	53	5,1	273,9	0,9
bittervoorn	10	1,1	9,9	<0,1
blankvoorn	468	45,4	4015,6	13,1
blauwbandgrondel	11	1,4	13,1	0,1
bot	2	0,2	11,9	<0,1
brakwatergrondel	42	4,1	31,8	0,1
brasem	3	0,3	1603,6	5,2
driedoornige stekelbaars	161	16,1	284,4	1
gibel	3	1,4	12,3	0,7
paling	114	11	22955,5	74,5
rietvoorn	2	0,2	9,2	<0,1
riviergrondel	113	10,9	777	2,5
snoek	1	0,1	335,4	1,1
spiering	19	1,8	66,2	0,2
vetje	6	0,6	5,1	<0,1
winde	3	0,3	128,4	0,4
zeelt	1	0,1	0,8	<0,1

Overzicht van de totale vangsten op de Zenne in 2019 met per soort: de geviste aantallen (N), de aantalspercentages (N%), de geviste biomassa (G in g) en de gewichtspercentages (G%).

liteit en habitateisen. Opmerkelijke vangsten waren een rivierprik in 2013 en een Europese meerval in 2011. Sinds 2012 merkt het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) dat stroomopwaarts het visbestand op de Zenne verbeterd is. Voor het eerst worden er dan ook gevoeligere soorten zoals biermpje en donderpad gevangen. In 2019 werd zelfs een snoek gevangen...

Toekomst?

Een verdere verbetering lijkt momenteel wat te blijven 'hangen' en van een stabiel visbestand is nog geen sprake. Daarvoor moet eerst de kwaliteit van het habitat toenemen en ook de waterkwaliteit zelf moet nog verder verbeteren en stabiliseren. Nog te vaak worden lage zuurstof-

concentraties gemeten. Niet tegenstaande deze voorzichtige prognose, verschijnen er af en toe hoopvolle berichten over leuke vangsten en kregen we recent nog op onze redactie enkele foto's binnen van een groepje struinende schubkarpers. Wij hopen alvast dat binnen enkele jaren de vele inspanningen om het tij te keren zich vertalen in een stabiel en visrijk ecosysteem voor deze waterloop.

Visuitzettingen als herstelmaatregel

Om visbestanden een duwtje in de rug te geven kan men op basis van de visstandonderzoeken een beheersplan op maat uitwerken. Uitzettingen op openbaar water gebeuren steeds in het kader van een door de minister goedgekeurd herbeplantingsplan.

Hierbij wordt rekening gehouden met de adviezen en conclusies uit de cyclische visstandbemonsteringen en de streefbeeldens van de betreffende (hengel)wateren. Naast de reguliere bepotingen uitgevoerd in het kader van de populatieondersteuning van

verschillende vissoorten van belang voor de hengelsport, worden ook uitzettingen opgenomen in het herbepotingsplan die kaderen in de wetenschappelijk onderbouwde soortherstelprojecten. Tevens wordt met de opmaak van het herbepo-

tingsplan rekening gehouden met de acties en maatregelen die werden opgenomen in het palingbeheerplan. Voor de opmaak van de herbepotingsplannen wordt ook rekening gehouden met de relevante en beschikbare visstand- en visserijbeheerplannen. Deze zijn weliswaar niet gebiedsdekkend, maar komen dikwijls projectmatig tot stand waarbij een overkoepelende visie wordt ontwikkeld die verder gebruikt wordt in het uitzetbeleid.

Het geïntegreerde herbepotingsplan voor de betreffende provincies wordt besproken op de Provinciale Visserijcommissie van de betreffende provincies en vervolgens ter goedkeuring voorgelegd aan het Centraal Comité van het Visserijfonds. De kredieten voor alle herbepotingen in het Vlaamse Gewest worden immers voorzien door het Visserijfonds. Hieronder volgt een kort overzicht van dergelijke herbepoting die op de Zenne werden uitgevoerd door het Agentschap Natuur en Bos in de afgelopen jaren.

Jaartal	Soort	Gewicht (kg)	Lengte (cm)	Leeftijd	Begeleidende soorten	Type bepoting
2011	Blankvoorn	80,0	10-17		brasem/baars/rietvoorn (< 5%)	Visloos water
2012	Blankvoorn	885,0	+17		baars/zeelt/pos/paling (< 1%)	Soortondersteuning
2012	Blankvoorn	100,0	10-20		brasem, sneep, snoekbaars, rietvoorn, pos (< 0,1%)	Soortondersteuning
2012	Paling	1,9		glasaal		Soortondersteuning
2014	Blankvoorn	100,0	5-15		brasem/baars/alver (< 5%)	Soortondersteuning
2014	Winde	100,0	10-15			Soortondersteuning
2015	Winde	100,0	5-15		blankvoorn/rietvoorn/brasem/giebel (< 5%)	Soortondersteuning
2016	Paling	2,0		glasaal		Soortondersteuning
2016	Blankvoorn	100,0	5-15		baars/brasem (< 1%)	Soortondersteuning
2016	Winde	100,0	10-15		baars/brasem (< 1%)	Soortondersteuning
2017	Paling	1,0		glasaal		Soortondersteuning
2017	Blankvoorn	100,0	10-15		rietvoorn, baars, brasem, riviergrondel: totaal < 2%	Soortondersteuning
2017	Winde	100,0	5-15		karper < 1%	Soortondersteuning
2018	Paling	2,0		glasaal		Soortondersteuning
2018	Blankvoorn	100,0	10-15		brasem < 1%	Soortondersteuning
2018	Winde	100,0	5-15			Soortondersteuning
2019	Paling	2,0		glasaal		Soortondersteuning
2019	Blankvoorn	100,0	5-15		baars/brasem/alver < 1%	Soortondersteuning
2019	Winde	100,0	5-10			Soortondersteuning

Visuitzettingen (herbepotingsgegevens Zenne-ANB Vlaams-Brabant) voor de periode 01/01/2011 tot 31/12/2019. Opmerking: De vermelde gewichten per soort in bovenstaande tabel zijn vaak een optelsom van meerdere uitzettingen in hetzelfde jaar.

Met dank aan Chris Van Liefferinge (ANB) voor de ondersteunende informatie & Armand Ost (PVC-Vlaams Brabant) voor het beeldmateriaal.

Bron: Schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger mevrouw Gwenny DE VROE in het Vlaams Parlement; zie: vraag gesteld aan de minister van Leefmilieu Zuhal DEMIR: "Bulletin van Vragen en Antwoorden", Vlaams Parlement, zitting 2019-2020, vraag nr. 13 van 11 oktober 2019.

Meer informatie over het Dijle-Zennebekken kan je hier raadplegen:

<https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/bekkens/dijle-en-zennebekken/maak-kennis-met-het-dijle-zennebekken>

Het stroomgebiedbeheerplan 2016-2020 voor Dijle-Zennebekken raadplegen? <https://www.vlaanderen.be/publicaties/stroomgebiedbeheerplan-voor-de-schelde-2016-2021-bekkenspecifiek-deel-dijle-zennebekken>

Heb je een vraag over de openbare visserij op de Zenne?

Wens je meer informatie over visserijregelgeving, viswaters, visrechten, vissoorten en visstandbeheer? Contacteer dan de Provinciale visserijcommissie van Vlaams Brabant via: <https://www.natuurenbos.be/beleid-wetgeving/natuurgebruik/visserij/contact-info/provinciale-visserijcommissies>

vis kwekerij
VANDEPUT.BE
Uw **Vis**leverancier *sinds 1865*

Het **GROOTSTE** aanbod van zoetwatervissen uit eigen kweek- en groeivijvers!

VANAF NOVEMBER TOT MAART :

karper van 50 gr tot 15 kg, kroeskarper, brasem, voorn, rietvoorn, winde, zeelt of lauw, snoek, baars,...

Ook import van brasem in de winter en in de zomer zomerbrasem!

HET HELE JAAR DOOR BESCHIKBAAR :

karper, kroeskarper, winde, zeelt of lauw en aasvis voor snoek, snoekbaars en meerval

Erkende verdeler van vijverbeluchters voor zuurstofinbreng en ontgassing van vijvers!

PRIJZEN EN INFO :

www.viskwekerijvandeput.be

BOOMSTEEG 46 - 3520 ZONHOVEN

011/ 81.40.86 of vandeputfishfarm@hotmail.com

Wij nodigen iedereen uit op onze opendeurdagen van **21/01/20 tot 01/02/20**.

Tijdens deze dagen zijn we uitzonderlijk open van **9.00-18.00 uur**.

10 dolle dagen vol kortingen!

Demonstratie:

Zaterdag 25/01 & Zondag 26/01:
Sensas, Preston, V.D. Eynde, Middy, Dino dobbers, Fun Fishing(carpodrome)...

Superkortingen:

- 10% op alle artikelen
- 20% tot...% op oude collectie allerlei
- 30% tot...% op allerlei hengels oude collectie (op = op)
- aankopen van 100 euro = verrassing

EXCLUSIEF bij Sportshop Sensas Mammoth 54 10m (strakheid 9.5/10 sterkheid 10/10) aan 240€, op bestelling en beperkt aantal

Webshop: www.sportshophamme.be

Like ons op onze Facebook pagina "Sportshop"